

**НАҚШИ МУАЛЛИМИ
ТЕХНОЛОГИЯ (ТАЪЛИМИ МЕХНАТ)
ДАР ҲАЛЛИ МУШКИЛОТИ ТАҲСИЛОТИ
ТЕХНОЛОГИИ ХОНАНДАГОН**

Усмонов Акмалҷон Акбарҷонович, сармуаллими кафедраи электроникаи МДТ “ДДХ ба номи акад. Б.Гафуров (Тоҷикистон, Хучанд)

**РОЛЬ УЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГИИ (ТРУДОВОЕ
ОБУЧЕНИЕ) В РЕШЕНИИ ЗАДАЧ
ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ
УЧАЩИХСЯ**

Усмонов Акмалдҷон Акбардҷонович, старший преподаватель кафедры электроники ГОУ «ХГУ им. акад. Б. Гафуров (Таджикистан, Худжанд)

**THE ROLE OF THE
TEACHER OF TECHNOLOGY
(LABOR TRAINING) IN SOLVING
THE PROBLEMS OF TECHNOLOGICAL
EDUCATION OF STUDENTS**

Usmonov Akmalodzhon Akbardzhonovich, Senior Lecturer of the Department of Electronics SEI “Khujand State University named after acad. B. Gafurov” (Tajikistan, Khujand), **E-mail:** akmali_0068@mail.ru

Вожаҳои калидӣ: муаллим, технология, таълими меҳнат, метод, омодагӣ, фаъолият

Масъалаи омодагии муаллими фанни технология дар шароити имрӯзаи таҳсилот яке аз самтҳои муҳим маҳсуб меёбад. Дар мақола нақши муаллими фанни технология (таълими меҳнат) дар ҳалли мушкилоти таҳсилоти технологияи хонандагон мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст. Муаллиф қайд мекунад, ки ҷанбаҳои асосии ин фаъолияти муаллими фанни технология аз ҳадаф, мундариҷа, таъхис, истифодаи методҳои муосир, робитаи мутақобала ва ҳавасмандкунанда арзёбӣ мегардад. Аз ин рӯ мазмун ва мундариҷаи таълими технологӣ қисми муҳими тайёри ба ҳаёти иҷтимоӣ мебошад. Дар мақола ҷанбаҳои асосии фаъолияти омӯзгор, вазифаҳои ӯ дар татбиқи равандҳои таълиму тарбия, омилҳои асосии самаранокии таъхил фаъолияти педагогӣ дар самти таълими технологияи хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ баррасӣ гардидаанд.

Ключевые слова: учитель, технология, трудовое обучение, метод, подготовка, деятельность

Вопрос подготовки учителей технологии (трудового воспитания) считается одним из важнейших направлений в современных условиях образования. В этой статье роль учителя технологии (трудового образования) была рассмотрена с призмы решения задач технологического образования учащихся. Автор отмечает, что основными элементами этой деятельности учителя технологии (трудового обучения) являются цели, содержание, диагностика, использование современных методов, взаимодействие и мотивация. Поэтому содержание и смысл технологического образования является важной частью подготовки к общественной жизни. В статье исследуются основные аспекты деятельности учителя, его задачи в реализации образовательных процессов, основные факторы эффективности организации педагогической деятельности по направлению технологического образования учащихся средних общеобразовательных учреждений.

Key words: teacher, technology, labor training, method, preparation, activity

The issue of training of teachers of technology (labor education) is considered to be one of the most important directions in the modern conditions of education. The article reviews the role of the teacher of technology (labor education) in solving the problems of technological education of students. The author notes the main elements of this activity of a technology teacher (labor training) are goals, content, diagnostics, the use of modern methods, interaction and motivation. Therefore, the content and meaning of technological education is an important part of the preparation for social life. The article discusses the main aspects of teacher's activity, his tasks in the implementation of educational processes, the main factors of effectiveness of organization of pedagogical activities about technological education of students in secondary educational institutions.

Дар марҳилаи кунунии рушди илм ва амалияи педагогика яке аз вазифаҳои асосии муаллимон мушаххас кардани вижаҳои технологӣ мебошад, ки хатмкунандаи муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ бояд дошта бошад. Шароити таълими самаранокии таъхил ё шароитҳои муайянкунандаи таълими технологӣ қисми муҳими ҳаёти иҷтимоӣ мебошанд. Онҳоро метавон ба берунӣ - аз ҷониби ҷомеа муайяншуда ва дохилӣ - аз рӯи қобилияти ҳуди низомии маориф ба мустақилият, худтаъминкунӣ ва худидоракунӣ тақсим намуд:

- рушд ва ташаккули шахсияти хонанда дар раванди таълиму тарбия дар муассисаҳои гуногуни таълимӣ: муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, гимназияҳо, литсейҳо ва ғ.

- раванди умумии таълим бо таълими фанҳои алоҳида алоқаманд: математика, физика, технология (таълими меҳнат) ва ғайра.

Дар самти нақши муаллимони фанни технология дар омода намудани мутахассисони оянда олимони Г.В. Белолоубцева [4], Ю.В. Горохова [5], Е. А. Строкин [12], Н.В. Кузьмина [7], С. Рахимов [10], В.И. Загвязинский [6], Л.М. Митина [9] ва дигарон тадқиқоти арзанда анҷом додаанд.

Тамоми фаъолияти касбии муаллими технология бо нақшагирӣ ва ба амал бароварии чараҳои таълим дар синфхонаи махсусгардонидашуда оид ба меҳнати техникӣ нигаронида шудааст. Маҳз хусусияти банақшагирии чараҳои таълим, хусусиятҳои касбии муаллими технология ва муносибати эҷодии ўро ошкор мекунад. Самаранокии ташкили ин фаъолият аз омилҳои асосии зерин вобаста аст:

- шароити муҳити иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва истехсолӣ;
- ҳолати заминавии таълимию моддии технология (таълими меҳнат);
- дараҷаи инкишофи қобилияти хонандагон.

Фаъолияти муаллими технология (таълими меҳнат) дар татбиқи равандҳои таълиму тарбия ба инҳо нигаронида шуда:

- пешниҳоди мунтазами маводи таълим дар раванди фаъолсозии доимии таваҷҷӯҳ ва тафаккури хонандагон;
- идоракунии фаъолияти таълим ва маърифатии хонандагон, корҳо оид ба азхудкунии донишҳои назариявӣ, ташаккули маҳорат ва малакаҳои амалӣ;
- ташкили корҳои графикӣ, лабораторӣ ва амалӣ барои хонандагон вобаста ба истехсоли маснуот аз сохторҳои гуногуни маводи табиӣ;
- назорати раванд ва арзёбии фаъолияти таълимию маърифатии хонандагон;
- амалӣ гардондани фаъолияти тарбиявӣ бо хонандагон, ки дар онҳо сифатҳои асосии шахсӣ ва ҷаҳонбинии дурусти хонандагон ташаккул меёбанд.

Фаъолияти касбӣ ва педагогӣ омӯзгори технология (таълими меҳнат) дар низоми таълими технологияи хонандагон бо фаъолияти баланди раванӣ ва шиддати эмотсионалӣ дар заминаи риояи қоидаҳои беҳатарии меҳнат, беҳатарии сӯхтор ва шароити санитарии гигиениии кор дар устохонаҳои таълимӣ хос аст.

В.Д. Медовник ҷанбаҳои асосии ин фаъолияти муаллими технологияро аз ҳадаф, мундариҷа, ташхисӣ, методӣ, коммуникатсионӣ, ҳавасмандкунанда ва арзёбӣ иборат медонад [11, с.75]:

Ҷанбаи мақсаднок чунин фаъолиятро дар бар мегирад: ташкили таълим дар асоси ҳадафҳои рушд дар дарси мушаххас, хангоми омӯзиши мавзӯи мушаххас, инчунин тамоми фанни таълимӣ; муайян кардани мақсадҳои таълиму тарбия, инкишофи ҳар як хонанда ва умуман коллектив.

Ҷанбаи мундариҷа ба дониш ва маҳорати истифодаи омӯзгори технология аз мазмуни ҳуҷҷатҳои асосии меъёрӣ (консепсияҳо, стандартҳои таълимӣ, нақшаҳои таълимӣ ва ғ.) ва адабиёти таълимиву методӣ (китобҳои дарсӣ, васоити таълимӣ, дастурҳо барои омӯзгорону хонандагон, маводҳои дидактикӣ ва ғайра), инчунин таҷрибаи касбии муаллимони пуртаҷриба ва муаллимони навоар нигаронида шудааст.

Ҷанбаи таъхисӣ ба омӯзгори технология нигаронида шудааст, ки мунтазам сатҳи таълиму тарбияи хонандагонро муайян намояд. Самаранокии таъсиррасониро ба хонандагон муқаррар намуда, сабабу омилҳои ба сатҳи онҳо таъсиркунандаро муайян намояд. Яъне ҳар як ҳолати педагогӣ ташхис карда шавад. Ин ҷиҳат аз омӯзиши хусусиятҳои инфиродӣ ва синнусоли хонандагон ва қобилиятҳои маърифатии онҳо, таҳлили сабабҳои пешрафти суғур ва рафтори бади хонандагон, баррасии ҳолатҳои педагогӣ иборат аст. Дар чараҳои ин фаъолият барои дарёфти воситаҳои муассири таъсири педагогӣ ба хонандагон дар низоми таълими технологӣ замина ба вучуд меояд.

Ҷанбаи методӣ ба тартиб додани нақшаҳои тақвимии мавзӯӣ ва нақшаҳои дарсии муаллим, муайян намудани шакли усулҳои тарбияи меҳнатӣ, ташкили фаъолияти маърифатии эҷодии хонандагон дар машғулиятҳои таълимӣ ва беруназсинфӣ нигаронида шудааст.

Ҷанбаи коммуникатсионӣ тавассути муоширати педагогӣ омӯзгор ва хонандагон дар заминаи таълиму тарбия баррасӣ мешавад. Таъсири муаллими технология, ки ба фароҳам овардани фазои мусоиди ахлоқию раванӣ дар раванди таълим, ба роҳ мондани муносибатҳои хуби мутақобилаи омӯзгор ва хонандагон, пешгӯӣ ва ҳалли ҳолатҳои мушкilot ва муноқишаҳо, ташкили дастаи хайрҳои мактаб ва тарбияи хонандагон нигаронида шудааст.

Чанбаи ҳавасмандкунанда ба он нигаронида шудааст, ки муаллими технология (таълими меҳнат) аз шаклу усул ва воситаҳои ҳавасмандгардонӣ дар тарбия, равандҳои таълим, пешниҳоди талаботи педагогӣ ба хонандагон, маҳкум намудани бадӣ ва ташвиқи корҳои неки хонандагон, инкишофи доираи эҳтиёҷманд ва қобилиятҳои эҷодии хонандагон дар низоми таълими технология истифода бурда шавад.

Чанбаи арзёбӣ аз мониторинги доимӣ ва мунтазам иборат аст. Баҳо додан ба меҳнати техникӣ ба рафтор ва пешрафии хонандагон дар раванди таълим.

Раванди истифодаи чанбаҳои фаъолияти касбию педагогии муаллими технология (таълими меҳнат) дар низоми таълими технологияи хонандагон бо сатҳи омодагии равониву педагогӣ, маҳсус ва методии муаллим муайян карда мешавад.

- **Омодагии равониву педагогии** муаллимони технология дар низоми таълими технологияи хонандагон ба дониши қонуниятҳои равониву педагогии инкишофи хонандагон, хусусиятҳои синнусоли онҳо асос ёфтааст. Бинобар ин ба муаллими технология (таълими меҳнат) дониши умумӣ оид ба равоншиносии инкишоф, равоншиносии меҳнат, педагогикаи умумӣ (назарияи таълим ва тарбия) лозим аст. Таълим ва тарбияи хонандагон тавассути намудҳои гуногуни фаъолияти меҳнатӣ амалӣ карда мешавад. Ҳангоми аз худ кардани фанни технология хонандагонро ба фаъолияти меҳнатӣ вобаста ба коркарди маводи конструктивӣ ва табиӣ, инчунин дар фаъолияти эҷодии техникӣ ва бадеӣ бояд хидоят намуд. Дар баробари ин ташкил ва идоракунии раванди таълим оид ба коркарди дастӣ, механиконидашуда ва механикии маводҳои гуногун, муҳофизати меҳнат, қоидаҳои беҳатарии меҳнат ва беҳатарӣ аз сӯхтор, инчунин шароити беҳдошти кор талаб мекунад.

- **Омодагии маҳсус** муаллими технология дар низоми таълими технологияи хонандагон раванди азхудкунии дониш, малака ва малакаи маҳсус, ташаккули ҳислатҳои маҳсуси шахсият, эътиқод ва ғайраро дарбар мегирад. Ҳамаи ин дар асоси низоми муайян омӯзиши дониши мукаммали тавсияшуда, ки аз фанҳои педагогика, равоншиносӣ, тамоми фанҳои умуми илмӣ, умуми техникӣ ва маҳсуси технологӣ ба амал бароварда мешавад. Ба фанҳои маҳсуси технологӣ маводшиносӣ, технологияи коркарди ҷӯб, технологияи коркарди филиз, методикаи таълими технология эҷодиёти техникӣ, коркарди бадеии мавод, ороиши бадеӣ, тархрезии эҷодӣ, эргономика ва ғайра дохил мешаванд.

- **Омодагии методӣ** муаллимони фанни технология дар низоми омӯзиши технологияи хонандагон тайёрии равониву педагогӣ ва маҳсусро ба ҳам мепайвандад. Тайёрии равониву омӯзишӣ самти умумии фаъолияти касбию педагогии муаллимро нишон дода, равишҳои асосии интиҳоби шаклу методҳои таълимро ошкор менамояд. Омӯзиши маҳсус шаклу усулҳои таълими фанни “Технология” ва хусусиятҳои мазмуни онро муайян мекунад. Омӯзиши методӣ донишу маҳорати ба вучуд овардан ва такмили заминаи таълимиву методӣ ва моддию техникиро дарбар мегирад.

Дар фаъолияти касбию омӯзишӣ, сифатҳои шахсии муаллими фанни технология (таълими меҳнат) ба сифатҳои касбӣ табдил меёбанд, ки бо хусусиятҳои равандҳои таълим ва тарбия муайян карда шуда, дар он ибрати шахсии муаллим нақши калон мебозад. Ба *шахсияти муаллими* технология (таълими меҳнат) сифатҳои асосии касбии зерин марбут мебошанд:

- муносибат ба одамон: хушмуомилағӣ, ҷавобгарӣ, нармдилӣ, муҳаббат ба кӯдакон;
- муносибат ба кор: масъулиятшиносӣ, мақсаднокӣ, меҳнатдӯстӣ, бошуурӣ, садоқат;
- муносибат ба худ: худтанқидкунӣ, эҳтиром, худбаҳодихӣ, худтахлилкунӣ;
- сифатҳои зеҳнӣ: мустақилият ва хусусияти эҷодии тафаккур, мантиқи тафаккур, қобилияти равшан кардани чизи асосӣ, тасаввуроти фазоӣ, тафаккури техникӣ ва ғ.;
- фарҳанги нутқ: боварибахшӣ, далелнокӣ, мувофиқати мантиқӣ, дастрасӣ, аёнӣ ва ғ.;
- ҳислатҳои ахлоқӣ ва ихтиёрӣ: интизомнокӣ, қарзи шарҳвандӣ, адолат, покқичдонӣ, қобилияти бартараф кардани душвориҳо ва ғайра.

Хонандагонро пеш аз ҳама ба кор кардан бояд хидоят кард. “Меҳнатдӯстӣ, муносибат ба кор пеш аз ҳама дар ҷараёни фаъолият ташаккул меёбад. Фаъолияти меҳнатӣ дар тарбияи фарзанд аҳамияти ниҳоят калон пайдо мекунад. Кор ҳам ҳамчун як навъ доруест, ки ба ташаккули сифатҳои зарурии шахс мусоидат мекунад ва ҳамчун ҷузъи муҳимтарини иҷтимоисозӣ ва воситаи асосии худмуайянкунӣ, худидоракунии ва худшиносӣ дар зиндагӣ баррасӣ мешавад” [3, с.133].

Таълими муосир ба тағйирот ниёз дорад, ки он пеш аз ҳама ба усул таълим алоқаманд буда, бояд ба фаъолгардонии хонандагон, зиёд кардани шавқу ҳавас ба раванди таълим нигаронида

шавад. “Таълими технологии муҳассилин танҳо бо дониш ва малакаи коркарди маводи гуногун маҳдуд намешавад. Таҳсилоти техники бояд ба мактаббачагон дониши амиқ ва дарки равандроҳои технологии дар ҳаёти ҳаррӯза, дар истехсолот, сохтмон, санъат, иқтисодиёт, соҳибкорӣ ва ғайра додешавандаро диҳад” [2, с.248].

Диққат бояд аз натиҷа ба раванд гузарад, зеро сифати раванди таълим ба натиҷаи ниҳой бевоҳида таъсир мерасонад. Машғулиятҳо бояд ба иштироки фаъолнаи хонандагон ниғаронида шаванд. Раванди таълим ба хонандагон шавқовар бошад, онҳо бояд вазъиятро «зиндагӣ» карда, ҳулюсаю тавсияҳои амалӣ бароварда тавонанд. Ин тавассути истифодаи усулҳои нави муҳобиравии таълим имконпазир аст. Дар омӯзиши фанни технология (таълими меҳнат) усулҳои зерин самараноканд:

Усули технологияи лоиҳавӣ. Моҳияти усул дар фаъолияти инфиродӣ ё дастаҷамъӣ барои интиҳоб, тақсим ва ба низом даровардани мавод оид ба мавзӯи мушаххас, ки дар натиҷаи он лоиҳа тартиб дода мешавад, иборат аст. Технологияи таълими лоиҳавӣ маҷмӯи равишҳои муосиртарини таълим мебошад [8, с.127].

Вазифаи муаллим - ба назар гирифтани хусусиятҳои синнусолӣ ва фардии хонандагон, шавқу ҳавас, эҳтиётот, нақшаҳои ояндаи онҳо буда, бо назардошти он бояд муҳити меҳнатӣ ба вучуд оварад, ки ба тафаккур, фаъолияти иртиботӣ ва эҷодии онҳо ҳавасмандӣ ба вучуд ояд.

Лоиҳа кори мустақил ва муаллифӣ мебошад, ки аз ҷониби хонандагон мувофиқи мавзӯи мушкилоти интиҳобкардаи онҳо анҷом дода мешавад. Натиҷаи ин фаъолият бояд ҳамеша як навъ маҳсулот бошад: барнома, маҷмӯи ҳуҷҷатҳои техники, брошюра, албом, асар, радиошунавонӣ ва ғайра.

Лоиҳа маҷмӯи амалҳои муайян, ҳуҷҷатҳо, матнҳои пешакӣ, ғоя барои эҷоди объект, ашёи воқеӣ, эҷоди як намуди дигари маҳсулоти назариявӣ мебошад.

Хонандагон дар раванди тартиб додани лоиҳа:

- мустақилона ва бо хоҳиши худ аз сарчашмаҳои гуногун дониш ба даст меоранд;

- истифодаи ин донишхоро барои ҳалли масъалаҳои нави маърифатӣ ва вазифаҳои амалӣ ёд мегиранд;

- тавассути кор дар гурӯҳҳои гуногун малакаҳои муоширатро ба даст меоранд;

- малакаи тадқиқотӣ (муайян кардани масъала, ҷамъоварии маълумот аз адабиёт, ҳуҷҷатҳо ва ғайра, мушоҳида, таҷриба, таҳлил, фарзия) инкишоф медиҳанд;

- тафаккури таҳлилии ҳешро инкишоф медиҳад.

Вазифаи муаллим дар раванди усули лоиҳа:

- дар марҳилаи омодагӣ ғояҳои лоиҳаро оғоз мекунад, ё барои пайдоиши ғояи лоиҳа шароит фароҳам меорад, инчунин дар нақшагирии ибтидоӣ мусоидат мекунад;

- дар марҳилаи татбиқи лоиҳа кӯмак мерасонад, оид ба масъалаҳои инфиродӣ маслиҳат медиҳад, амалҳои байни гурӯҳҳои хурди алоҳида ва иштирокчиёни лоиҳаро ҳамроҳанг месозад;

- дар марҳилаи ниҳой натиҷаҳои корро ба сифати коршиноси мустақил (функсияи назорат ва баҳодихӣ) ҷамъбаст менамояд.

Талаботи татбиқи технология:

- мавҷудияти масъала/вазифае, ки аз ҷиҳати таҳқиқот аҳамиятнок, истилоҳоти эҷодӣ, дониши ҳамгиро талаб мекунад, ҷустуҷӯи тадқиқотӣ барои ҳалли он;

- аҳамияти амалӣ, назариявӣ, маърифатии натиҷаҳои интизоршаванда.

Методи таҳлили ҳолатҳои мушаххас - таҳлили ҳолатҳои воқеии мушкилие, ки дар соҳаи дахлдори фаъолияти касбӣ ба вучуд омадаанд ва ҷустуҷӯи вариантҳои беҳтарини ҳалли он мебошад.

Таҳлили ҳолатҳои мушаххас(кейс-стади) усули муассири фаъолгардонии фаъолияти таълимӣ ва маърифатии хонандагон мебошад. Усули кейс бештар дар таълими фанҳои иқтисод ва тичорат дар хорича истифода мешавад.

Парвандаи тавсифи вазъияти воқеӣ ё "лаҳзаи воқеият", "акси воқеият" мебошад.

Якҷанд намуди ҳолатҳо вучуд доранд:

- вазъияти мушкилот ин тавсифи вазъияти воқеии мушкилот аст. Мақсади шунавандагон: ёфтани роҳ ҳалли вазъият ё ба ҳулюсае омадан, ки ин имконнопазир аст;

- арзёбии вазъият ҳолатеро тавсиф мекунад, ки роҳи баромадан аз он аллакай пайдо шудааст. Мақсади шунавандагон: таҳлили танқидии қарорҳои қабулшуда, додани ҳулюсаи асоснок дар бораи ҳолати пешниҳодшуда ва ҳалли он;

- вазъят - намоиши авзоеро ифода мекунад ва сабабҳои пайдоиши онро шарҳ медиҳад, тартиби ҳалли онро тавсиф мекунад. Мақсади шунавандагон баҳо додан аст. Дар умум вазъят ва ҳалли онро таҳлил намуда, саволҳо пеҳшниход мекунад ва розӣ буданро баён мекунад;

- ҳолати пешгирикунанда татбиқи қарорҳои қаблан қабулшударо тавсиф мекунад, ки вобаста ба он вазъят хусусияти омӯзишӣ дорад, барои мавзӯи муайян ҳамчун мисол хизмат мекунад. Мақсади шунавандагон: таҳлили ин ҳолатҳо, роҳҳои ҳалли пайдошуда бо истифода аз донишҳои назариявии гирифташуда.

Дар аввал усули кейс ба методи анъанавии лексия муҳолиф буд ва пеш аз ҳама бо муҳокимаи ошкоро алоқаманд буд. Дар усули кейс тахмин карда мешавад, ки муаллим ба муҳокимаи масъалаи дар парванда овардашуда роҳбарӣ мекунад ва ҳуди ҳолатҳоро метавон дар шаклҳои гуногун: чопӣ, видеоӣ, мултимедиявӣ ба хонандагон пешкаш кард. Аз ин рӯ, ин методро ҳам дар дарсҳои амалӣ, лабораторӣ ва лексияҳо истифода бурдан мумкин аст [1, с.85].

Бозиҳои нақшофаринӣ ва тичоратӣ - тақлидкунии нақш аз ҷониби хонандагон ба фаъолияти воқеии касбӣ бо иҷрои вазифаҳои мутахассисон дар ҷойҳои гуногун. Бозии нақш усули хеле муассир барои ҳалли масъалаҳои ташкилӣ, идоракунии ва иқтисодӣ мебошад.

Бозии тичоратӣ шакли аз нав эҷод кардани мавзӯ ва мазмунӣ иҷтимоии фаъолияти касбии ояндаи мутахассис, моделсозии чунин низомҳои муносибатҳост, ки ба ин фаъолият умуман хосанд. Бозии тичоратӣ бо ёрии воситаҳои рамзӣ (забон, нутқ, графика, чадвалҳо, ҳуҷҷатҳо) муҳити касбиро наздик ва таҷдид мекунад, ки аз рӯи хусусиятҳои асосии худ ба воқеа монанд аст. Бо тақлид кардани вазъияти воқеа, хонандагон метавонанд роҳҳои алтернативии ҳалли мушкилотро таҳия кунанд. Ҳамакунин дар идоракунии, фаъолияти соҳибкорӣ мушоҳида кунанд.

Ҳамин тариқ, самаранокии раванди истифодаи ҷанбаҳои асосии фаъолияти касбиро педагогӣ муаллими технология (таълими меҳнат) дар низомии таълими технологияи хонандагон аз сатҳи омодагии мураккаби раванду омӯзишӣ, махсус ва усулии он вобаста аст, ки ба ташаккули сифатҳои касбии шахсияти омӯзгор нигаронида шудааст. Истифодаи усулҳои муосири омӯзиш ба хонандагон имкон медиҳад, ки мустақилона фикр карда, дар раванди маърифат ҷалб шаванд. Усулҳои муҳолиравӣ тавачҷӯ ва шавқи хонандагонро нисбат ба дарс фаъол мегардонад, ки ин гавари баланд бардоштани самаранокии раванди омӯзиш аз фанни технология (таълими меҳнат) мебошад.

ПАЙНАВИШТ:

1. Азизов, А.А. Модель формирования профессиональной компетентности будущего учителя изобразительного искусства, черчения, технологии / А.А. Азизов, Ш.Ю. Азизов // Наука в современном мире: Материалы XXXI Международной научно-практической конференции. Сборник научных трудов, Таганрог, 30–31 января 2018 года / Научный редактор Г.И. Роголева. – Таганрог: Перо, 2018. – С. 27-32.
2. Азизов, Ш.Ю. Таҳлили иҷтимоию таърихӣ таҷрибаи хоричӣ оид ба таълими фанни технология/ Ш.Ю. Азизов//Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.–2021. – № 5. – С. 242-249.
3. Азизов, Ш.Ю. Трудолюбие и творческий подход учащихся к жизни и труду / Ш.Ю.Азизов, Ш.Х.Бобоева // Ученые записки Худжандского государственного университета им. академика Б. Гафурова. Серия гуманитарно-общественных наук. – 2021. – № 4(69). – С. 129-137.
4. Белолобцева, Г.В. Проектная технология и роль учителя в ней / Г. В. Белолобцева // Технологии образования. – 2020. – № 1(7). – С. 172-175.
5. Горохова, Ю.В. Изменение роли учителя в современной школе / Ю.В. Горохова// Молодой ученый. - 2016. - №14. - С. 528-530.
6. Загвязинский, В.И. Педагогическое творчество учителя/В.И. Загвязинский. - М.: Педагогика, 1987. - 160 с.
7. Кузьмина, Н.В. Педагогическое мастерство учителя как фактор развития способностей учащихся / Н. В. Кузьмина // Советская педагогика. - 1984. - № 1. - С. 20-26.
8. Махмудов, И.М. Нақши воситаҳои техникаи таълим ва технологияи иттилоотӣ дар раванди таҳсилоти ибтидоӣ / И.М. Махмудов // Вестник Бохтарского государственного университета имени Носира Хусрава. Серия гуманитарных и экономических наук. – 2019. – № 1-3(65). – С. 125-130.
9. Митина, Л.М. Психология труда и профессионального развития учителя / Л.М. Митина. - М.: Академия, 2004. – 56 с.
- 10.Рахимов, С. Формирование готовности будущего учителя технологии к обучению учащихся народным ремеслам и декоративно прикладному творчеству (на примере вузов Республики

Таджикистан): / С.Рахимов / автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.01- Худжанд: Типография ТГПУ им. С.Айни, 2010, - 24 с.

11. Роль учителя в развитии творческих способностей на уроках технологии / В. Д. Медовник // Актуальные научные вопросы и современные образовательные технологии : сборник научных трудов по материалам Международной научно-практической конференции 28 июня 2013 г.: в 7 частях, Тамбов, 28 июня 2013 года. – Тамбов: ООО "Консалтинговая компания Юком", 2013. – С. 111-112.
12. Строкин, Е.А. Роль инноваций современного образования в процессе формирования педагогического мастерства будущего учителя технологии / Е.А. Строкин // Научный поиск. – 2012. – № 4.1. – С. 65-66.

REFERENCES:

1. Azizov A.A., Azizov Sh.Yu., A model for the formation of professional competence of a future teacher of fine arts, drawing, technology // Science in the modern world: Materials of the XXXI International Scientific and Practical Conference. Collection of scientific notes, Taganrog, January 30–31, 2018 / Scientific editor G.I. Rogalev. - Taganrog: Pero Publishing House, 2018. - P. 27-32.
2. Azizov Sh.Yu. Socio-historical analysis of the foreign experience of technological education/Sh.Yu. Azizov//The Bullitin of National University of Tajikistan. - 2021. - No. 5. - S. 242-249.
3. Azizov Sh.Yu. Diligence and creative approach of students to life and work / Sh.Yu. Azizov, Sh.Kh. Boboeva//Scientific notes of Khujand State University named after academician B. Gafurov. Series of humanities and social sciences. - 2021. - No. 4 (69). - P. 129-137.
4. Belolyubtseva G.V. Project technology and the role of the teacher in it / G. V. Belolyubtseva // Education Technologies. - 2020. - No. 1(7). - P. 172-175.
5. Gorohova Yu.V. Changing the role of the teacher in modern school // Molodoi Uchyonniy. - 2016. - No. 14. - S. 528-530.
6. Zagvyazinsky V.I. Pedagogical creativity of the teacher. / V. I. Zagvyazinsky - M.: Pedagogy, 1987. - 160 p.
7. Kuzmina N.V. Pedagogical skill of a teacher as a factor in the development of students' abilities / N.V. Kuzmina // Sov. pedagogy. - 1984. - No. 1. - С. 20-26.
8. Makhmudov, I. M. The role of technological aids of education and information technology in the field of primary education / I. M. Makhmudov // Bulletin of Bokhtar State University named after Nosir Khusrav. Humanities and Economics Series. - 2019. - No. 1-3(65). - P. 125-130.
9. Mitina L.M. Psychology of work and professional development of a teacher / L.M. Mitina - M.: Academy, 2004. - 56 p.
10. Rakhimov S. Formation of the readiness of the future technology teacher to teach students folk crafts and arts (on the example of universities of the Republic of Tajikistan) / S. Rakhimov / author's abstract. dis. cand. ped. Sciences: 13.00.01- Khujand: Printing house of TSPU named after S. Aini, 2010, - 24 p.
11. The role of a teacher in the development of creative abilities in technology lessons / V.D. Medovnik // Topical scientific issues and modern educational technologies: a collection of scientific notes based on the materials of the International Scientific and Practical Conference June 28, 2013: in 7 parts, Tambov, 28 June 2013. - Tambov: "Yukom Consulting Company" LLC, 2013. - P. 111-112.
12. Strokin E.A. The role of innovations in modern education in the process of formation of pedagogical skills of the future teacher of technology / E. A. Strokin // Scientific search. - 2012. - No. 4.1. - P. 65-66.